

John Williams

MŮJ SYN NENÍ

RAIN MAN

jeden muž,
jeden autistický chlapec
a milion dobrodružství

Můj syn není Rain Man

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.edika.cz
www.albatrosmedia.cz

John Williams
Můj syn není Rain Man – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

John Williams

**MŮJ SYN NENÍ
RAIN MAN**

**Edika
Brno
2018**

Kniha je věnovaná památce Connora Sparrowhawka.

*Nechť je Tvůj odkaz ukazatelem správného směru
dnešní mladé generaci.*

Ať je Ti země lehká, Connore.

OBSAH

ÚVOD		9
KAPITOLA PRVNÍ	Bez tebe mi už není do smíchu	15
KAPITOLA DRUHÁ	Sni dál	21
KAPITOLA TŘETÍ	První společné chvíle	29
KAPITOLA ČTVRTÁ	Rodinná záležitost	39
KAPITOLA PÁTÁ	Lekce první	45
KAPITOLA ŠESTÁ	Vzdálení příbuzní	53
KAPITOLA SEDMÁ	Scooby Dooby Doo	61
KAPITOLA OSMÁ	Venku	69
KAPITOLA DEVÁTÁ	Pád	79
KAPITOLA DESÁTÁ	Dlouhý výstup	89
KAPITOLA JEDENÁCTÁ	Oddělené životy	95
KAPITOLA DVANÁCTÁ	Další, prosím!	105
KAPITOLA TŘINÁCTÁ	Nejlepší dny tvého života	115
KAPITOLA ČTRNÁCTÁ	Čas na hraní	125
KAPITOLA PATNÁCTÁ	Zaškatulkujme ho	133

KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ	Jak vybrat školu snadno a rychle	143
KAPITOLA SEDMNÁCTÁ	Pracovní doba od devíti do pěti	151
KAPITOLA OSMNÁCTÁ	Nohy jako ze žurnálu	161
KAPITOLA DEVATENÁCTÁ	Horečka sobotní noci	169
KAPITOLA DVACÁTÁ	Stojí přímo za tebou	181
KAPITOLA DVACÁTÁ PRVNÍ	Škola je v létě zavřená	189
KAPITOLA DVACÁTÁ DRUHÁ	Rád bych vám pověděl příběh	195
KAPITOLA DVACÁTÁ TŘETÍ	Zítřek	203
KAPITOLA DVACÁTÁ ČTVRTÁ	Moje stránka	208
POZNÁMKA AUTORA		210
PODĚKOVÁNÍ		211
O CONNORU SPARROWHAWKOVÍ A „JUSTICE FOR LB“		213
O NEZISKOVÉ ORGANIZACI EXPRESS CIC		215
O AUTOROVÍ		216

Chtěl bych s Tebou dvakrát procestovat svět.
Jednou, abych ho viděl.
A podruhé, abych ho viděl Tvýma očima.

— autor neznámý

ÚVOD

Můj syn je zázrak. Je to můj zázrak. I přes veškeré obtíže, nebo možná právě díky nim, je nejlepší na světě. I kdybyste nasbírali všechny diamanty v Minecraftu, nezískali byste takový poklad, jakým je on. Ale samozřejmě vím, že to vidím ze svého pohledu. Jen bych si přál, aby mu lidé dali šanci. Aby se povznesli nad některé zdánlivě podivné rysy, nedostatky nebo výbuchy. Aby nad tím mávli rukou a uviděli toho úžasného kluka, který někde uvnitř čeká, až bude moci zazářit. Právě z toho důvodu jsem chtěl povědět náš příběh. Velmi často oslavujeme handicap, je-li v tom zahrnuta určitá dovednost. Například paralympiáda zdůrazňuje schopnost a nadání sportovců. Ale někdy přece stačí jen to, že „jsme“. A to je něco, co neslavíme dost často. Tu krásu, která se většinou objeví v maličkostech každodenního života. A přesně o tom chci, aby to celé bylo – o oslavě každodenního života, o „bytí“.

Z BLOGU MŮJ SYN NENÍ RAIN MAN

Byl podzim roku 2011 a já jsem měl vystupovat jako stand-up komik na jednom firemním večírku v Londýně. Z pohledu komika jsou pro mě podobná vystoupení obzvlášť těžká, neboť je v místnosti plno lidí, kteří tam vlastně ani nechťejí být – s výjimkou té jedné osoby,

kteřá to celé musela zorganizovat. Zbytek davu je spíš nadšený z otevřeného účtu na baru a nemá zrovna náladu poslouchat baviče. Já byl tehdy nováček, statný devětatřicátník, nepříliš zběhlý v tom, kterým vystoupením se vyhnout, natož abych poznal rozdíl mezi vstřícným a uzavřeným publikem. Někdo mi tehdy chtěl zaplatit za to, abych vystoupil na pódiu a pověděl pár vtípků. Úplná paráda. Dneska vám ale povím, jak naivní to byla představa.

Pokaždé, když jsem stanul na pódiu, chtěl jsem vykládat o své rodině. Ostatní komici to dělali taky; pro mnohé z nich byly jejich žena, děti a úskalí každodenního života hlavním tématem večera. Věděl jsem, že je můj osobní život odlišný i proto, že jsme v té době byli se ženou pár let odloučení. Ale to přece neznamená, že bych to nemohl sdílet s publikem, že? Nebo ano?

Komik, který vystoupil přede mnou, sklídl velký úspěch. Povídky o jeho ječících dětech v supermarketu a ženě, která mu nerozumí, pobavily celé publikum. Pak byla řada na mně. Začal jsem starými příběhy, o kterých jsem věděl, že zaberou. Za svůj první vtípek jsem sklídl potlesk; náznak toho, že jsem na publikum zapůsobil. Lidi vypadali v pohodě, a tak jsem se rozhodl vyrukovat s dalšími příběhy.

„Jsem svobodný otec,“ začal jsem sebevědomě, „což znamená, že vám teď připadám sympatičtější než před dvaceti vteřinami.“ Ozval se jednohlasný smích, ale když nad tím tak uvažuji, zpětně mi moje vystoupení rozhodně nepřipadá jako vystoupení roku. I když, abyste to posoudili, to byste tam asi museli být.

„Jak je to možné?“ pokračoval jsem, zatímco mi prudké světlo reflektorů svítilo do obličeje. „Jak to, že když zmíním, že jsem svobodný otec, tak jsem pro spoustu z vás hrdina? A svobodné matky? Ty v našich očích pouze zneužívají systém, ale my tátové, my jsme hrdinové!

Příští rok se o své hrdinství utkám s válečným veteránem a uvidíme, kdo vyhraje hrdinu roku!“

Publikum bylo výborné. Trošku jsem se oklepal a vesele pokračoval dál s příběhy o mém synovi, o vylomeninách, které provádí a které mě občas přivádějí k šílenství. V jejich smíchu, jenž zaplnil každý kout místnosti, jsem poznal, že ví, o čem mluvím. Bude to asi znít povrchně, ale zahřálo mě to u srdce. Cítil jsem se dobře a rozhodl se, že jim o svém životě povím trochu víc.

„Můj syn,“ řekl jsem po dalším příběhu, jenž opět sklídl salvu smíchu, „je autista.“

Ticho. Po místnosti se rozhostilo hrobové ticho. Vše, co bylo řečeno, jako by nebylo. Dvě stě lidí na mě prostě jen zíralo. Komik jim zkazil večer. Z jejich obličejů se dalo vyčíst jediné: „Máme se tu dnes večer bavit, tak proč nám to vykládáš?“ Zaplatili mi, abych hosty bavil dvacet minut; zvládl jsem sedm. Ani jsem se nedostal k části o dětské mozkové obrně. Odešel jsem z pódia. Zničený a zlomený. Nejenže zavrhli mě jakožto baviče, ale zavrhli i mého syna. Jak jsem odcházel zadním vchodem, slyšel jsem dalšího komika, jak vykládá o svých večerech s dětmi, a publikum se zase smálo. Nasedl jsem na vlak a jel domů. Každou stanicí se mé emoce měnily; nejprve jsem byl nepřítel, ke konci mě však přepadl hluboký smutek.

Rád bych vám řekl, že jsem se z toho vyspal, ale trvalo několik nocí, ve kterých jsem si přehrával každický moment svého vystoupení, až jsem to nakonec vzdal. Krátce na to jsem zrušil všechna další vystoupení. (Což zní zbytečně dramaticky s ohledem na fakt, že jsem měl jen šest pozvánek v diáři. Zdaleka jsem ještě nebyl připravený uvádět televizní show v hlavním vysílacím čase, jestli mi jako rozumíte.) Když jsem nemohl najít způsob, jak mluvit o tom nejdůležitějším

v mém životě, tak jsem nechtěl mluvit o ničem. Ale přece musel existovat nějaký způsob. Prostě jsem ho musel najít, abych o nás dvou mohl povyprávět světu. I přes synovu diagnózu, nebo možná právě díky ní, je můj svět naplněn radostí a smíchem. To je vše, čeho bych chtěl v životě dosáhnout. Doteď musel syn čelit diskriminaci na každém kroku. Kdybych jen našel způsob, jak ho lidem přiblížit! Možná by se to mohlo změnit.

A tak jsem v roce 2012, skoro rok po onom firemním večírku a po oslavě synových desátých narozenin, začal o synovi psát blog. V něm ho nazývám prostě jen „mým synem“ – hlavně proto, abych ho zbavil rozpaků, ale také proto, že on sám chce být takto označován. O několik měsíců později jsem už o nás dvou začal sestavovat zábavní show. Říkal jsem si, že když budou lidé předem znát obsah, budou jí možná více otevření. Žádné možné se ale nekonalo. Lidé si četli náš blog a přišli i na show. Přišlo jich opravdu hodně. A smáli se. V určitém smyslu tím sdíleli naši radost. Zdálo se, že mého chlapce pochopili a přijali ho víc, než jsem kdy doufal.

Tato kniha je jen další částí procesu – další příležitost sdílet radosti a strasti našeho každodenního života. Nechci, aby to byl příběh o autismu. Chci, aby to byl příběh o malém chlapci, který je autista – a to je rozdíl. Bude pro nás navždy víc než jeho diagnóza. Je toho tolik, co bych vám rád povyprávěl. Především bych chtěl, aby mé vyprávění pokrylo jeho úžasnou povahu. Chtěl bych, aby to bylo o sounáležitosti, o otcích a synech, o střípcích našeho dětství, o rozsvěcování světel, když se v noci příšery plíží po pokoji, a o tom, jak soustředění se jen na to špatné může způsobit, že přehlédneme to dobré a správné. Chci, aby to bylo o smíchu, o hodně smíchu. O takovém smíchu, až vás z toho rozbolí břicho, o emocích, které se

ÚVOD

dostaví ve vlnách, až úplně odezní a vám na tváři zůstanou jen slzy a v hlavě vzpomínky. Chtěl bych, aby to bylo o lásce. O spoustě lásky. O hledání, dobrodružství, o rytířích a saních, o hrdinech; o vítězství pro každého malého chlapce na tomto světě.

A hlavně bych chtěl, aby tato kniha patřila Tobě, synu, až tu jednoho dne nebudu. I když jsme poslední měsíce spolu sdíleli hodně, doufám, že si jednoho dne sedneš do křesla, nalistuješ první stránku tohoto příběhu a přečteš jej od začátku do konce. Ty víš, že Tě mám rád, drahý synu.

Tohle je náš příběh.

KAPITOLA PRVNÍ

Bez tebe mi už není do smíchu

Dnes by můj táta oslavil své sedmdesáté sedmé narozeniny. Nedovedu si představit, že by se ten velký a silný muž z mého dětství dožil tak po-
žehnaného věku. Ještě nepředstavitelnější je ovšem skutečnost, že před
třiadvaceti lety nás jeho síla a humor navždy opustily.

Často si představuji, jak by táta asi reagoval na náš svět, kdyby se
na hodinu vrátil. Co by řekl na mimozemšťany? Na internet? Na celoden-
ní televizní vysílání? Na místo, kde jsme bydleli a kde teď stojí křižovatka?
Ze všeho nejvíc by mě ale zajímalo, co by řekl na svého vnuka. Víím, že
by ho miloval nadevše, ale rozuměl by mu? Možná by ani nevěděl, jak se
autismus píše, natož aby pochopil jeho úskalí.

Nejtěžší je sžít se se skutečností, že dva lidé, kteří mají na můj život
největší vliv, se nikdy nepotkají. Už když se můj syn narodil, bylo mi líto,
že nikdy nepoznám dědu. Nikdy nezažije, jaké to je, když ho na ramena
zvedne skoro stoosmdesáticentimetrový obr s nagelovanou hlavou, vo-
nicí po Old Spice a cigaretách Silk Cut. Jednoho dne mi ale došlo, že nás
jeho děda nikdy opravdu neopustil, i když se ti dva osobně nikdy nepo-
tkali.

Synu, víš, jak táta vždycky zatroubí na klakson, zamává na kolemjdoucí a čeká, kdo mu zamává zpět? To má od dědy. Pamatuješ, jak ti táta říkal, že ta jizva po očkování proti tuberkulóze je střelné zranění z války? I to má od dědy. To hvízdání, poslouchání Franka Sinatry, poděkování, když se zvedáš od jídelního stolu, to taky pochytil od něj. Čím víc nad tím tak přemýšlím, tím víc ve mně sílí pocit, že je pořád mezi námi.

Z BLOGU MŮJ SYN NENÍ RAIN MAN

Cítím nutkání začít svůj příběh narozením syna, jako by svět začal fungovat až s ním a vše, co se událo předtím, byla jen náhoda. Pravda ale je, že tenhle příběh začal ještě dřív, než jsme o dítěti vůbec začali uvažovat. Dřív, než jsem udělal svůj první krok, dřív, než si vůbec někdo z rodiny Williamsových dokázal představit, že se jeho potomstvo ze severozápadu Anglie jednou usadí na jihu, v Londýně. *Zrovna v Londýně.*

Ten příběh začíná tebou, táto.

Z raného dětství nemám na otce mnoho vzpomínek. Popravdě s námi netrávil mnoho času. Mámina strana rodiny provozovala cateringovou firmu a jako odměnu za to, že si táta mámu vzal, v ní mohl šest dnů a nocí v týdnu pracovat a dělat cateringy pro klubové akce, svatby, pohřby a každou příležitost mezi tím. Nedá se říct, že by jeho práce nebyla rozmanitá. Pomáhal jsem mu od svých třinácti za pěknou sumičku 150 korun týdně. Jeden večer pořádali recepci na radnici, další den pak tradiční večeři pro pánský klub, kde na pódiu tančily ženské nahoře bez. Tehdy jsem tu práci považoval za nejlepší na světě.

Je pár věcí, co mi tátu vždycky připomenou: Pohled na ty malé hnědé výplatnice, které se dají pořídit v papíraku a které se každý čtvrtěk záhadným způsobem objevovaly za mými starožitnými hodinami; řev Forda Transita, jehož navedl do dvora až příliš unavený řidič, kterému už nezbývalo sil na zařazení správné rychlosti; zvuk plynového topidla, které táta v zimě zapnul, hned jak ráno vstal. Všechny tyhle drobnosti znamenaly jednu věc: Táta je doma.

I když je hrozné popsat někoho podobným způsobem, pamatuju si, že nebýval právě nejchytřejší. Respektive vzpomínám si, jak nám pyšně oznámil, že se dostal na gymnázium. No, vzhledem k tomu, že nám taky vykládal, jak tancoval se Sammy Davisem Jr. a chodil s Tinou Turnerovou, bral bych to s rezervou. Býval však rozeným bavičem a showmanem. Klukem, který nikdy nevyrostl. Kdyby v televizi někdy hledali někoho, kdo by v zábavné show pohvizdoval melodii od Johnnyho Mattise, zatímco by diváka poučoval o důležitosti čištění bot, neváhal bych a doporučil jim tátu. Úplně ho slyším: „Přátelé, hlavně nezapomeňte na podpatek. Lenochy zaručeně poznáte podle toho, že vyčistí jen špičky a paty nechají být.“ Jestli jsem ale za ta léta něco pochytil, tak právě onu skutečnost, že tátové, co nikdy nevyrostou, nebývají nejlepšími manžely.

Byl jsem jedním ze čtyř kluků, ale s tátou měla máma kluků pět. Muselo být pro ni těžké nás vychovávat a u toho sledovat, jak jsme bývali nadšeni, kdykoliv měl táta volný večer. Pan Vtipálek je zpátky doma.

Pamatuju si, jak s námi jednou rodiče vyrazili na celodenní výlet, to mi bylo asi devět. Jeli jsme do zábavního parku Alton Towers. Bylo to tak dávno, že se většina tamních atrakcí omezovala na jednoduché houpačky a kolotoče. Myslím, že skluzavky zprovoznili až

o rok později. Bylo to tak dávno, že místo abychom platili u vchodu do parku (což by znamenalo stát ve frontě skoro celý den), platili jsme při vjezdu na parkoviště. V budce seděla paní, která vždycky spočítala počet hlav v autě – čtyři děti, dva dospělí – zaplatili jsme a teprve pak mohli vjet na parkoviště.

Dodnes si vzpomínám, jak sjel táta na sjezdu M6 v našem věrném Nissanu Bluebird z dálnice a zastavil na asi šest mil vzdáleném odstavném parkovišti. Žertovali jsme o takových chvílích, stejně jako o možnosti utéct bez placení z restaurace poté, co servírka donese účet. Nikdy jsme si ale nemysleli, že by něco takového skutečně udělal. Když však sáhl dolů pod sedadlo řidiče a zatáhl za páku, zvuk otevírajícího se kufru potvrdil naše nejhorší obavy.

„Věříte svému tátovi, ne?“ Tři jsme si vlezli do kufru jako ovce na porážku. Neviděli jsme v tom rozdíl. Ještě nás zakryl dekou se slovy: „To je, kluci, jen pro případ, že by prováděli náhodné kontroly.“ Pak zabouchl kufr a pokračoval oněch šest mil do Alton Towers. Zastavil u budky a paní spočítala členy rodiny – dva dospělí a jedno dítě. Táta tedy povinně zaplatil a zaparkoval na nejvzdálenějším místě.

Nezapomenu na ten moment, kdy táta otevřel kufr, vidím to, jako by to bylo včera. Zamžoural jsem očima, neboť mě denní světlo praštilo do očí a cítil jsem, jak halucinace z výfukových plynů pomalu mizí. Pamatuju si, jak se na nás křenil jeho velký obličej. Tvářil se, jako by svou rodinu právě propašoval přes Pásmo Gazy. „Sláva mladým mužům, chlapci,“ usmíval se, „sláva mladým mužům!“

Bylo mi devatenáct, když nás jeho nezkrotný duch navždy opustil. Býval nemocný téměř po celou dobu mé puberty; léta kouření a pití si vybíraly svou daň. Nejdřív to bylo nemocné srdce, později rakovina. Vrátil se, aby umřel doma. To bylo jeho poslední přání:

„Abych uvedl do pořádku všechny své záležitosti.“ Ano, myslím, že tak to podal.

Ve skutečnosti to znamenalo přiznání mámě, že ve špajzu vypil všechnu vodku a nahradil ji vodou, aby to nepoznala, a přemlouvání faráře, aby si na jeho pohřbu „odpusť ty morbidní sračky“. Rád bych vám pověděl, že poslední dny jeho života byly hlubokomyslné, že se snažil napravit chyby, kterých se za svého života dopustil, stejně tak jako to vidáme ve filmech. Ve skutečnosti byly ale děsivé, protože množství morfia nikdy nebylo dostačující a jeho nezkrotný duch se zuřivě pral s utichajícím životem. Nakonec, odešel, uprostřed noci, když všichni spali...

Když to tak po sobě čtu, připadá mi zvláštní začínat knihu shrnutím života a smrti člověka. Můj táta ale musí být v první kapitole. Vždyť jeho smysl pro humor a hravost protínají můj život skrznaškrz. On ze mě udělal otce, jakým dnes jsem. Coby děti své rodiče nevnímáme jako živoucí, dýhající bytosti. Považujeme je za nezdolné. Naučil mě, že opravdoví hrdinové žijí mezi námi. Když jsem se ale o pár let později ohlédl zpět, uvědomil jsem si, že i on o sobě pochyboval. Nikdy se nepovažoval za dost chytrého a dost dobrého.

Nemám paměť na data; narozeniny, výročí – většinou mi splývají. Nepovím vám, kde jsem byl, když zabili Johna Lennona, nebo kdo vyhrál Světový pohár v roce 2002. Ale zajisté vám můžu zcela spolehlivě říct dvě data, která mi změnila život: 16. října 1991 jsem dal tátovi naposled dobrou noc. A o 3 825 dní později, 6. dubna 2002, jsem poprvé pozdravil svého syna. Tyto dvě osoby utváří můj život, ale nikdy se nepotkají. Jsou spojeny pouze mou matnou pamětí a sklonem k přibírání na váze, neboť geny jsou geny.

Byl jsi výborný, táto. Byl jsi opravdu výborný...

KAPITOLA DRUHÁ

Sni dál

Na světě žije přes sedm miliard lidí a šance na to, že se dva lidé spojí, aby stvořili další život ... může znamenat jen to, že z toho nevznikne nic jiného než další jedinečná bytost. I po tolika letech si dodnes pamatuju na den, kdy se narodil. Deset prstů na rukou. Deset na nohou. Vyhráli jsme jackpot. Velikonoční zajíc, Santa a Zoubková víla oné noci dorazili k nám a ulice nebyly vydlážděny jen zlatem, ale také diamanty a smaragdy. Na noční obloze byly tisíce hvězd, ale žádná z nich nezářila tak jasně jako náš malý chlapec. Táta má s tebou velké plány, chlapče.

Z BLOGU MŮJ SYN NENÍ RAIN MAN

S lýchával jsem o autorech, kteří se v polovině knihy zasekli a nějakou dobu nevěděli, jak s ní pokračovat. Ale než se tak stalo, byli určitě dál než v druhém odstavci druhé kapitoly. Zvláště, když první kapitolu zkopírovali ze svého blogu.

Rozhodl jsem se, že si o víkendu vyjedu na výlet a budu pokračovat v psaní. Představoval jsem si Aghatu Christie, jak sedí u krbu

v malém útulném hostinci, popíjí horký punč a nápady se jí samy promítají na papír. Ukázalo se ale, že takový hostinec s krbem by byl poněkud mimo můj rozpočet, a tak jsem si místo toho sedl do hospody na východním pobřeží Anglie, vybaven patnácti neořezanými tužkami, a vyčítal si, že jsem nevzal nikoho s sebou, kdo by mi pomohl se dvěma porcemi menička za dvě stovky.

Když jsem se tedy pustil do psaní našeho příběhu, bylo pro mě snazší začít smrtí. Možná i proto jsem začal psát o tátovi. S živými se člověk mnohdy vyrovnává hůř. Jsou tu společní známí, vzájemné city, naše životy se prolínají a v neposlední řadě se svým způsobem také dělíme o mého chlapce. A jeho narození, o kterém bych vám teď chtěl povyprávět, se najednou zdá tak obtížně uchopitelné.

Se synovou mámou jsme odloučení skoro deset let, ale stále je důležitou součástí jeho života. Máma žije za rohem a všichni tři budeme navždy spojeni. Ale to, co tady píšu, je nahlíženo pouze z mé perspektivy a je to můj pohled na onu dlouhou cestu, na kterou jsme se vydali.

Je těžké si vzpomenout, jaký byl váš život s partnerem, než přišly děti; mně to připadá jako věčnost. Představa, že byste společně existovali *před nimi*, je skoro nepředstavitelná. Co jste proboha celé ty dny dělali? Když nastal večer a neměli jste co na práci, jak jste trávili společné chvíle? O čem jste se bavili?

O ruku jsem ji požádal v přímo magický den, 1. ledna 2000, když Big Ben odbil půlnoc a noční oblohu rozjasnily ohňostroje. Ono se to vlastně nestalo oné noci. V plánu jsem to ale měl. Nicméně vzhledem k tomu, že jsem nikdy neuměl udržet tajemství, požádal jsem ji o ruku o týden dříve, na první svátek vánoční. Na rovinu, ten den jsem zazmatkoval, protože mi pod stromeček dala více dárků než já jí. Cítil jsem se provinile. A tak jsem jí dal ten prsten. Vzali jsme se